

35. Geleen: Postindustriële Landgoed

Wiegert Ambagts, onderzoek, ruimtelijk ontwerp

Kaj van Boheemen, onderzoek, ruimtelijk ontwerp

GELEEN: POST-INDUSTRIEEL LANDGOED

Stedelijkheid zonder stad

Met wortels in een welvarende mijnindustrie is Geleen aan het begin van de twintigste eeuw gebouwd met stedelijke ambities. De mijnen hadden een grote aantrekkingskracht op de toevloed van arbeiders, waardoor de gemeente Geleen snel en spectaculair tot ontwikkeling kwam. Ook na de mijnsluiting wilde Geleen doorbouwen om zijn plek van stedelijke betekenis in Zuid-Limburg te behouden en uit te breiden. De realiteit bewijst intussen het tegendeel: grootschalige woonblokken en een stedelijke opzet van de openbare ruimte zijn ongunstige manifestaties in een kwetsbaar dorpshart.

Kwaliteiten van het buitengebied

De afgelopen decennia werden gekenmerkt door een zelfgenoegzame verwachting dat één soort beschaving - grootstedelijk, kapitaalgericht, agnostisch, westers - het model zou blijven voor mondiale ontwikkeling, waar mogelijk voor altijd.¹ Deze uitkomst werd in 2007 door de VN onbedoeld in gang gezet door de aankondiging dat 50 procent van de mensheid al in steden woonde, en dat dit percentage in 2050 zou stijgen tot 70 procent. Alleen al die statistiek werd een alibi voor een bijna exclusieve focus op stedelijk bouwen. Maar, stijgende prijzen, opstanden en ongezonde factoren als luchtvervuiling en de coronapandemie maken grote dichtstedelijke gebieden steeds minder aantrekkelijk om in te wonen. Hoewel het nu nog ver weg lijkt, is de kans groot dat ons leven zich in de nabije toekomst enerzijds internationaler en anderzijds lokaler gaat afspelen - twee trends die nu al zichtbaar zijn. Technische innovaties zijn erop gericht om los van een fysieke stedelijke infrastructuur te leven: werken gebeurt op afstand, drones kunnen ons voorzien van onze voorraden en energie wordt lokaal en duurzaam opgewekt. In 2020 vallen twee onmiskenbare taken op. De onvermijdelijkheid van stedelijkheid moet in twijfel worden getrokken en het platteland moet worden herontdekt als een plek als een plek om in leven te blijven: enthousiaste menselijke aanwezigheid moet het buitengebied nieuw leven inblazen.

Landgoed Geleen

De ligging van Geleen, in combinatie met de huidige problematiek van leegstand en krimp, maakt Geleen een uitstekende testlocatie voor een post-industriële natuurutopie. Een plek zonder stadshart, maar een groen hart van hoge leefkwaliteit waar mensen zich aan willen binden. Zie het centrumgebied voor je als een landgoed zonder stedelijke structuur: een plek waar niet de stad, maar de natuur in drie onderscheidende vormen de economische motor is. Landerijen, bossen en tuinen verenigen publieke ruimte en bewoners. Tegelijkertijd vormen recreatie, bosbouw, landbouw en andere agrarische activiteiten een inkomstenbron voor de gemeente. Landgoed Geleen is een alternatieve toekomst voor Geleen, zonder een falende behoefte aan meer stedelijkheid maar een groeiende tevredenheid, verbinding en oog voor elkaar. Een rolmodel voor andere krimpregio's over heel de wereld, klaar voor een nieuwe toekomst waarin techniek en innovaties een eigen leven zullen leiden, zodat mensen de dingen kunnen doen op de manier hoe zij het willen. Een plek die zelfvoorzienend is, waar natuur en commercie zijn verenigd, het Marktplaatsplein een meer is en de boerenmarkt elke dag van de week onderdeel van het leven is.

Rol Chemelot

Chemie, technologie en ecologie worden in Landgoed Geleen benaderd als systemen met niet enkel een onderling spanningsveld, maar vooral een wederzijdse afhankelijkheid. Landgoed Geleen maakt zichtbaar hoe deze systemen met elkaar verweven zijn, wat tot een radicaal nieuwe opvatting over de verhouding tussen stedelijkheid en natuur leidt. Chemelot zou een nieuwe rol kunnen innemen in dit hedendaagse vraagstuk en thema's als duurzaamheid, materiaalinnovatie, energie- en economietransitie en de impact van chemie op ons leven en onze leefomgeving kunnen agenderen.

1. AMO and Koolhaas, R., *Countryside. A Report*, Guggenheim/Taschen, 2020

